

Pekeliling Ketua Pengarah Tanah dan Galian Persekutuan Bilangan 2/2010

Garis Panduan Penetapan Lebar Rizab Sungai Yang Seragam Bagi Sungai-sungai Yang Tidak Diwartakan

**Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian Persekutuan
Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar
Putrajaya
2010**

PEKELILING KETUA PENGARAH TANAH DAN GALIAN PERSEKUTUAN BILANGAN 2/2010

GARIS PANDUAN PENETAPAN LEBAR RIZAB SUNGAI YANG SERAGAM BAGI SUNGAI-SUNGAI YANG TIDAK DIWARTAKAN

TUJUAN

1. Pekeliling ini bertujuan untuk menasihatkan semua Pengarah Tanah dan Galian Negeri (PTG) dan Pentadbir Tanah mengenai keperluan tindakan perizaban sungai oleh Pihak Berkuasa Negeri (PBN) dan penyeragaman lebar rizab sungai di negeri-negeri bagi sungai-sungai yang tidak diwartakan.

LATAR BELAKANG

2. Mesyuarat di antara Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian (JKPTG), Jabatan Ukur dan Pemetaan (JUPEM), Jabatan Pengairan dan Saliran Malaysia (JPS) dan wakil-wakil Pejabat Pengarah Tanah dan Galian Negeri pada 31 Oktober 2006 telah bersetuju bahawa urusan rizab sungai akan dilaksanakan dengan JPS merupakan rujukan muktamad. Maka dengan ini, **Garis Panduan Pembangunan Melibatkan Sungai dan Rizab Sungai** yang dikeluarkan oleh JPS adalah terpakai.

3. Namun demikian, ketiadaan arahan ke atas garis panduan yang berkenaan telah memberi impak ke atas aspek urusan tanah. Dalam hal ini, Pentadbir Tanah tidak dapat memastikan keluasan tanah sebenar yang hendak diperakukan untuk perizaban dan kelulusan pembermilikan oleh PBN dan seringkali menimbulkan perselisihan di kalangan pemohon berkenaan dengan keluasan yang bakal ditentukan.

4. Selaras dengan itu, Mesyuarat Majlis Sumber Air Negara Ke-4 pada 20 Ogos 2008 antara lain telah bersetuju bahawa:-

- i. pewartaan dan pemberitahuan perlu dibuat terhadap tanah rizab sungai milik Kerajaan Negeri untuk mengelakkan pencerobohan. Kerajaan Negeri juga telah diminta untuk menggubal undang-undang yang mentakrifkan rizab sungai sebagai kemudahan awam / harta awam; dan
- ii. pampasan tidak layak diberi kepada sesiapa yang menduduki atau menggunakan rizab yang telah diwartakan tersebut.

KUASA PERIZABAN OLEH PIHAK BERKUASA NEGERI DAN PENETAPAN LEBAR RIZAB SUNGAI

5. Dalam menjalankan kuasa-kuasa ini, PBN sebagai langkah awal untuk mempercepatkan proses pewartaan jajaran (*alignment*) sungai, maka pentadbiran tanah negeri-negeri diminta mengambil tindakan berikut:-

- i. Pentadbir Tanah dengan kerjasama JPS menyediakan permohonan ukur rizab sungai kepada JUPEM; dan
- ii. setelah diperolehi Pelan Akui dari JUPEM, mewartakan perizaban tanah mengikut seksyen 62 Kanun Tanah Negara (KTN) dengan melantik Setiausaha Kerajaan Negeri sebagai Pegawai Pengawal rizab sungai manakala Pengarah JPS Negeri sebagai Penyelenggara rizab tersebut.

6. Pentadbir Tanah hendaklah mengguna pakai panduan penetapan kelebaran rizab sungai kepada **Garis Panduan Pembangunan Melibatkan Sungai dan Rizab Sungai** sebagaimana petikan di **Lampiran A** bagi memperakukan keluasan sesuatu permohonan di kawasan-kawasan berhampiran sungai terutama sungai-sungai yang masih belum diwartakan.

7. Penetapan kelebaran kawasan rizab sungai yang sesuai adalah bergantung kepada beberapa faktor. Di antaranya ialah kelebaran sungai pada sesuatu kawasan, spesis hidupan yang terdapat di kawasan berkenaan, bentuk tanah dan topografi persekitaran serta cuaca kawasan berkenaan. Secara amnya, kelebaran kawasan rizab sungai yang mengambil kira faktor-faktor ini adalah seperti Jadual 1 di bawah.

Kelebaran Sungai (meter)	Kelebaran Rizab Sungai di Kedua Belah Tebing Sungai (meter)
Melebihi 40	50
20 – 40	40
10 – 20	20
5 – 10	10
Kurang daripada 5	5

Jadual 1: Kelebaran Rizab Sungai

8. Lebar rizab sungai yang dinyatakan di atas adalah lebar minimum yang diukur pada bahagian paling sempit bagi sesuatu seksyen rizab, di mana sempadannya tidak semestinya mengikut lingkaran sungai sebagaimana dalam rajah di **Lampiran B**.

9. Bagi sungai yang telah mempunyai bentuk liku-liku yang stabil, sebagai contoh di lembangan lanar pesisiran pantai (*coastal alluvial plain*), sebaik-baiknya keseluruhan lebar liku sungai hendaklah dijadikan rizab sungai. Walau bagaimanapun, kebiasaannya ianya mungkin tidak dapat dilaksanakan di kawasan yang membangun.

KUATKUASA DAN PEMAKAIAN

10. Pekeliling ini dikeluarkan menurut perenggan 8(1)(e) KTN dengan persetujuan semua Pengarah Tanah dan Galian Negeri dan berkuatkuasa mulai tarikh ianya dikeluarkan. Pemakaian pekeling ini adalah tertakluk kepada penerimaannya oleh PBN masing-masing.

(DATO' ABD HALIM BIN AIN)
KETUA PENGARAH TANAH DAN GALIAN PERSEKUTUAN

No. Fail: JKPTG/101/KPU/SHMS/380/13 JLD 5 (27)
Tarikh : 5 Julai 2010

PETIKAN GARIS PANDUAN PEMBANGUNAN MELIBATKAN SUNGAI DAN RIZAB SUNGAI

“1.3. PENETAPAN RIZAB SUNGAI

Dengan peningkatan nilai tanah, terutamanya di kawasan bandar dan pinggir bandar yang membangun dengan pesat, serta penggunaan mesin-mesin moden berupaya menggunakan ruang yang terhad, terdapat permintaan terhadap rizab sungai yang lebih kecil daripada yang disyorkan di dalam Manual JPS. Penetapan rizab sungai perlulah mengambilkira faktor-faktor samada saluran sungai itu adalah saluran semulajadi, berlapis atau kombinasi kedua-duanya.

1.3.1 Saluran Semula jadi

Saluran sungai dan pelbagai saluran semulajadi atau sedia ada hendaklah diperuntukkan rizab sepertimana berikut:

Kelebaran Laluan Air Antara Tebing	Keperluan Kelebaran Rizab Dari Kedua Belah Tebing Berdasarkan Keluasan Sungai Sediaada
> 40 meter	50 meter
20 – 40 meter	40 meter
10 – 20 meter	20 meter
5 – 10 meter	10 meter
< 5 meter	5 meter

Jadual 1.1 – Rizab berdasarkan lebar saluran air

Lebar rizab sungai yang dinyatakan di atas adalah lebar minimum yang diukur pada bahagian paling sempit bagi sesuatu seksyen rizab, di mana sempadannya tidak semestinya mengikut lingkaran sungai (Rajah 1.1 dan 1.2). Bagi sungai yang telah mempunyai bentuk liku-liku yang stabil, sebagai contoh di lembangan lanar pesisiran pantai (coastal alluvial plain), sebaik-baiknya keseluruhan lebar liku sungai hendaklah dijadikan rizab sungai. Walau bagaimana pun, kebiasaannya ianya mungkin tidak dapat dilaksanakan di kawasan yang membangun.

Keperluan rizab sungai di kawasan pembangunan/perbandaran atau di kawasan di mana luahan air banjir tidak melebihi tebing sediaada, bergantung kepada keadaan setempat dan ditentukan mengikut kehendak rekabentuk sungai dengan keluasan minima 5.0 meter perlu disediakan bagi kerja-kerja penyelenggaraan.

1.3.2 Saluran Berlapik

Mana-mana saluran sungai yang telah dikenal pasti dan tidak dapat dielakkan daripada dilapik serta mendapat persetujuan JPS terlebih dahulu, rizab minima ialah 5.0 meter di kiri dan kanan saluran yang direkabentuk bagi kala ulangan 1 dalam 100 tahun.

Penetapan ini juga meliputi saluran yang dibina secara kombinasi (partially lined channel) dan juga di tempat-tempat di mana terdapat kerja-kerja perlindungan tebing.

1.3.3 Zon Penimbal

Kawasan-kawasan tepi sungai yang mempunyai rizab hutan bakau (mangroves) anjakan tambahan rizab perlu diadakan bagi tujuan mengawal pencemaran. Secara amnya, rizab yang disyorkan adalah 100 meter untuk pembangunan bagi pelancongan, 500 meter untuk pembangunan perumahan dan 1000 meter untuk pembangunan industri.

1.4 PENGWARTAAN RIZAB SUNGAI

Kesempatan daripada peruntukan di dalam Kanun Tanah Negara untuk menyatakan bahawa tanah Negeri yang bersebelahan dengan sungai sebagai tanah simpanan dengan diwartakan sebagai rizab sungai perlu diambil.

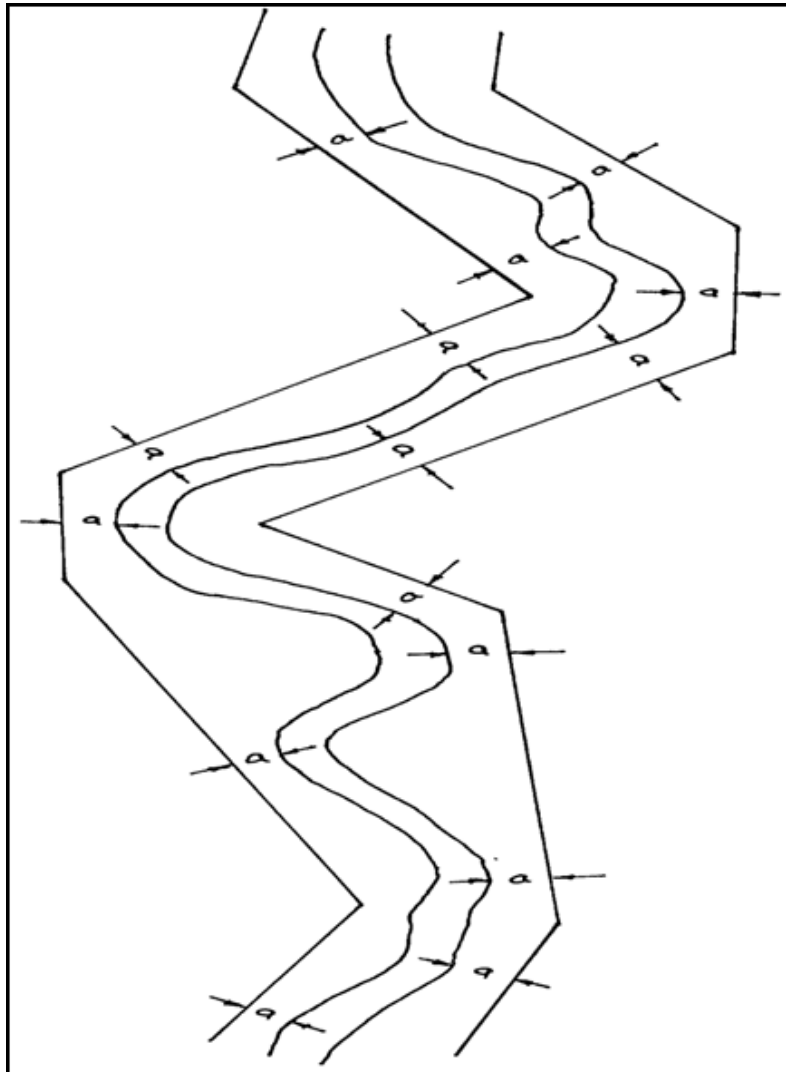
Kepentingan pengwartaan tanah Negeri yang berhampiran dengan sungai dijadikan sebagai rizab sungai di antara lainnya akan dapat mengurangkan beberapa masalah yang dihadapi. Sebagai contoh terdapat kesukaran dalam melaksanakan kerja-kerja operasi dan pemuliharaan sungai, kurangnya pengawalan terhadap penggunaan tanah di sepanjang jaluran sungai bagi tujuan pertanian atau pun tujuan lain dan juga pembinaan struktur tanpa kawalan yang rapi merentasi sungai dan di dalam sungai.

Kebenaran undang-undang yang berkaitan dengan kuasa reservasi terhadap tanah negeri di Semenanjung Malaysia terkandung di dalam Seksyen 62 Kanun Tanah Negara (Akta 56 tahun 1965). Menurut Kanun Tanah Negara, 'Rizab Tanah' bermaksud tanah yang disimpan pada masa berkenaan bagi tujuan kegunaan awam berdasarkan kepada undang-undang yang dibenarkan di dalam Seksyen 62 atau dari mana-mana undang-undang tanah yang terdahulu. Seksyen 62 dari Kanun Tanah Negara menyatakan bahawa Pihak Berkuasa Negeri iaitu yang dikenali sebagai Pemerintah atau Kerajaan bagi negeri boleh menyatakan mana-mana tanah Negeri sebagai tanah simpanan untuk sebarang kegunaan awam dengan pemberitahuan dalam pengwartaan. Pemberitahuan tersebut perlu menerangkan pengertian rizab tanah, menerangkan tujuan bagi merizabkan tanah tersebut, dan melantik pegawai yang mengawal tanah rizab tersebut. Pemberitahuan itu sendiri menjadi bukti yang pasti bahawa tanah yang diterangkan itu perlu dirizabkan bagi tujuan kegunaan awam. (Sebahagian daripada Seksyen 62 dari Kanun Tanah Negara adalah seperti di Lampiran 1.1).

Bagi kes-kes di Sabah dan Sarawak, Undang-Undang Tanah Sabah dan Kanun Tanah Sarawak masing-masing mempunyai syarat-syarat tertentu untuk mengisytiharkan tanah Negeri sebagai tanah rizab.

JPS perlu mengambil tindakan yang sewajarnya untuk mewartakan jaluran sungai sebagai rizab sungai dan dengan itu JPS mempunyai hak pengawalan terhadap rizab sungai. Kertas maklumat mengenai fungsi dan keperluan peng wartaan rizab sungai hendaklah disediakan dan dikemukakan kepada semua Kerajaan Negeri melalui Pengarah Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri. Contoh kertas seperti Lampiran 1.2.”

Kelebaran Rizab Sungai

Rajah 1: Lebar rizab sungai.

Catatan:

- i. Nilai di 'a' di bahagian sungai yang hampir dengan tebing mestilah tidak kurang dari jarak-jarak di **Jadual 1**.
- ii. Sempadan-sempadan rizab tidak semestinya mengikut liku-liku sungai.